

יציאה מארץ ישראל לחו"ל

(1) תלמוד בבלי מסכת גיטין דף עו עמוד ב

הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום כו'. למימרא, דעכו במדינת הים קיימא, והא אמר רב ספרא: כי הוּוּ מיפטרי רבנן מהדדי - בעכו הוּוּ מיפטרי, משום דאסור לצאת מארץ לחוצה לארץ! אמר אביי, תרי תנאי קאמר לה: אי מטינא למדינת הים - לאלתר ליהוי גיטא, אי משתהינא באורחא תלתין יומין ולא אתינא - ליהוי גיטא, הגיע לעכו וחזר, דלא למדינת הים מטא ולא אישתהויי נמי אשתהי תלתין יומין - בטל תנאו.

(2) רש"י שם

כי הוּוּ מיפטרי רבנן מהדדי - בני מדינת הים שהיו הולכין ללמוד תורה בארץ ישראל כשחוזרים לבתיהם היו חביריהם בני ארץ ישראל מלויים אותן עד עכו ומשם נפטרים מהם. שאסור - לבני ארץ ישראל לצאת חוצה לארץ.

(3) תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יג עמוד א

והא תניא: הולכין ליריד של עובדי כוכבים, ולוקחין מהם בהמה עבדים ושפחות, בתים ושדות וכרמים, וכותב ומעלה בערכאות שלהן, מפני שהוא כמציל מידם; ואם היה כהן - מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהם; וכשם שמטמא בחוצה לארץ, כך מטמא בבית הקברות. בבית הקברות סלקא דעתך? טומאה דאורייתא היא! אלא בית הפרס דרבנן. ומטמא ללמוד תורה ולישא אשה, א"ר יהודה: אימתי? בזמן שאין מוצא ללמוד, אבל בזמן שמוצא ללמוד - אינו מטמא; רבי יוסי אומר: אפילו בזמן שמוצא ללמוד - יטמא, לפי שאין אדם זוכה ללמוד מכל, א"ר יוסי: מעשה ביוסף הכהן שהלך אחר רבו לצידן ללמוד תורה; ואמר רבי יוחנן: הלכה כרבי יוסי, אלמא פליגי! אמר לך רבי יוחנן: לעולם לא פליגי, ולא קשיא: כאן בלוקח מן התגר דשקלי מיכסא מיניה, כאן בלוקח מבעל הבית דלא שקלי מיכסא מיניה.

(4) רש"י שם

בית הפרס - שדה שנחרש בה קבר וחשו חכמים עד מאה אמות לדלה מחרישה את כתיית העצמות ושמא יעבור על עצם כשעורה ויסיטנו. לצידן - לחוצה לארץ וארץ העמים מטמא מדרבנן כבית הפרס.

(5) תוספות שם

ללמוד תורה ולישא אשה - פירוש ודעתו לחזור לא"י דאילו אין דעתו לחזור אמר בכתובות פ"ב (דף קיא.) אחיו של זה נשא (אשה) [עובדת כוכבים] ומת ברוך המקום שהרגו וזה ירד אחריו לחוצה לארץ ודוקא בהנך מצות שהן חשובות ללמוד תורה שגדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה ואשה נמי דכתיב (ישעיה מה) לא תהו בראה אבל לשאר מצות לא והכי משמע פ"ד דמגילה (דף כז.) אבל בשאלות דרב אחא מפורש הנך דקילי וכ"ש לשאר מצות שהם חשובות.

(6) תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קיא עמוד א

ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בי חוואה, אתא לקמיה דר' חנינא, א"ל: מהו למיחת וליבמה? א"ל: אחיו נשא כותית ומת, ברוך המקום שהרגו, והוא ירד אחריו?

(7) תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צא עמוד א

ת"ר: אין יוצאין מארץ לחו"ל - אא"כ עמדו סאתים בסלע. א"ר שמעון: אימתי? בזמן שאינו מוצא ליקח, אבל בזמן שמוצא ליקח, אפי' עמדה סאה בסלע - לא יצא. וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר: אלימלך, מחלון וכליון, גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו, ומפני מה נענשו? מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ...

(8) תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צא עמוד ב

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא מעות בזול ופירות ביוקר, אבל מעות ביוקר, אפי' עמדו ארבע סאין בסלע - יוצאין; (סימן: סלע פועל חרובא טליא אמרין.)...

(9) רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה ט

אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה, אבל לשכון בחוצה לארץ אסור אלא אם כן חזק שם הרעב עד שנעשה שוה דינר חטין בשני דינרין, במה דברים אמורים כשהיו המעות מצויות והפירות ביוקר, אבל אם הפירות בזול ולא ימצא מעות ולא במה ישתכר ואבדה פרוטה מן הכיס, יצא לכל מקום שימצא בו ריוח, ואף על פי שמותר לצאת אינה מדת חסידות שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום.

(10) כסף משנה שם

מה שכתב ויחזור לארץ כלומר אבל אפילו לשום אחד מאלו הדברים לא יצא לח"ל להשתקע שם ולמד כן מדאמרינן בסוף כתובות (דף קיא) ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בי חוואה אתא לקמיה דרבי חנינא א"ל מהו למיחת וליבמה אמר ליה אחיו נשא עכו"ם ומת ברוך המקום שהרגו והוא ירד אחריו ומשמע מהאי עובדא דאפילו לישא אשה אינו יכול לצאת וקשה אהא דפ"ק דע"ז דיוצא לישא אשה ומתריך רבינו דהא דשרינן בפ"ק דע"ז היינו כשדעתו לחזור והא דאמרינן בסוף כתובות דאסור דהיינו כשאין דעתו לחזור וכן תירצו התוספות בפ"ק דע"ז. ומ"ש אבל יוצא הוא לסחורה נתבאר בסמוך.

11 תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יד עמוד א

ממדינת הים. מתניתין דלא כרבי יהודה, דתניא, רבי יהודה אומר: הבא ממדינת הים - לא יגלה, מפני שיצא שלא ברשות. אמר רבא: לשוט - דברי הכל אסור, למזונות - דברי הכל מותר, לא נחלקו אלא להרויחא. מר מדמי ליה כלשוט, ומר מדמי ליה כלמזונות.

12 רש"י שם

לשוט - אם יצא שלא לצורך, ולא יצא אלא כדי לשוט בעולם ולראותו, וחזר במועד.

13 רא"ש שם

הבא ממדינת הים מתני' דלא כר"י דתניא ר' יהודה אומר הבא ממדינת הים לא יגלה מפני שיצא שלא ברשות אמר רבא לשוט דברי הכל אסור לגלה. למזונות דברי הכל מותר כי פליגי להרויחא רבי יהודה מדמה לה ללשוט ורבנן מדמו לה למזונות וק"ל כרבנן והראב"ד ז"ל פירש דפולגתא דר' יהודה ורבנן איירי ביוצא חוצה לארץ והכי מוכח בירושלמי דגרסינן התם רבי יהודה כדעתיה אסור לפרש בים הגדול מעתה כיון שיצא חוצה לארץ היא אסור לגלה הואיל ויצא שלא ברצון חכמים כהדא חד כהן אתא לגביה דרבי חנינא אמר ליה מה אני לילך לצור לחלוץ או לייבם ואסר ליה ומסתבר כהאי פירושא דלא קרי ר' יהודה שלא ברשות היוצא להרויחא שכן הוא דרך כל התגרים ועוד גרסינן בגמרא אלא למזונות הא אמרת דברי הכל מותר והיאך סליק אדעתיה דרבי יהודה קרי למזונות שלא ברשות אבל לפי הירושלמי ניחא דאף למזונות לצאת לחוצה לארץ ס"ד דחשיב ר' יהודה שלא ברשות.

14 שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שעב סעיף א

אף על פי שהכהן אסור ליכנס לבית הפרס, (פירוש: שדה שנאבד בה קבר, ושנחרש בה קבר, ושיעורה מאה אמה) או לארץ העמים, אם היה צריך לילך שם לישא אשה או ללמוד תורה, ואין לו דרך אחרת, יכול לעבור דרך שם, אפילו אם מוצא ללמוד במקום אחר. וכן אבל העובר דרך שם, יכול לילך אחריו לנחמו. וכן מטמא בטומאה של דבריהם, לדון עם עובדי כוכבים ולערער עמהם, מפני שהוא כמציל מידם, וכן כל כיוצא בזה.

15 שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שסט סעיף א

הכהן מזהר שלא ליטמא במת, ולא לכל טומאות הפורשות ממנו, ולא לגולל, ולא לדופק, ולא לאבר מן החי שאין בו כדי להעלות ארוכה אם היה מחובר, ולא לאילן המיסך על הארץ וענפיו מובדלים זה מזה וטומאה תחת אחד מהן ואין ידוע תחת איזה, או אבנים היוצאים מהגדר וטומאה תחת אחד מהם ואין ידוע תחת איזה, וכן שדה שנחרש בו קבר ואין ידוע מקומו וכל ארץ העמים, אסור לכהן ליטמא בהן.

16 ש"ך שם ס"ב ב

וכל ארץ העמים כו' - פירוש בזמן שהיה א"י בטהרה אסור לכהן לילך מארץ ישראל לארץ העמים שהוא חוצה לארץ שהיו העובדי כוכבים קוברים מתיהם בכל מקום.

17 פתחי תשובה שם ס"ק ה

ארץ העמים - עבה"ט של הרב מהרי"ט ז"ל בשם שב"י שגם בזה"ז כו' ועי' בשב"י ח"ב סי' צ"ח שגדול אחד השייב עליו בזה והוא ז"ל חזר וכו' להעמיד דבריו וסיים הלואי שיהא כל שמעתין ברירין כדבר זה דדין ארץ העמים נוהג בינינו אף בזה"ז דלא כדעת אחרונים שנמשכו בזה אחר דברי מהרש"ל ע"ש.

18 שולחן ערוך אורח חיים הלכות חול המועד סימן תקלא סעיף ד

ואלו מגלחין במועד; מי שיצא מבית השביה ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד, ומי שיצא מבית האסורים ואפילו היה חבוש ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנודה שהתירו לו ברגל, וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל, וכן הבא ממדינת הים בחול המועד, או שבא בערב הרגל ולא היה שהות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ לטייל.

19 מגן אברהם שם ס"ק ז

לטייל - אבל יצא להרויח או לראות פני חבריו שרי דמקרי מצוה עסיל' רמ"ח.

20 שו"ת יחיה דעת חלק ה סימן נו

שאלה: האם מותר לתושב ארץ ישראל לצאת לחוץ לארץ לסחורה או לטיול על מנת לחזור אחר כך לארץ ישראל?.

...בסיכום: מותר לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לצורך פרנסה ולסחורה, ובלבד שיהיה על מנת לחזור לארץ בהקדם, אבל להשתקע בחוץ לארץ אסור. ואסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לטייל אפילו על מנת לחזור לארץ ישראל. ומותר לצאת לחוץ לארץ ללמוד תורה ולישא אשה על מנת לחזור לארץ ישראל. וכן מותר לצאת בשליחות המוסדות הרשמיים בארץ ישראל, ללמד תורה לבני ישראל בגולה, ולחזקם בתורה וביראת ה'. ואפילו אם נסתיים הזמן שהוסכם עליו עם המוסדות שבארץ ישראל, רשאי להמשיך ללמד תורה, ולהגדיל תורה ולהאדירה, עד אשר ימצא ממלא מקום מתאים, ואז יחזור לארץ ישראל. והיורדים מארץ ישראל לחוץ לארץ ויושבים שם ישיבת קבע להתעשר ולהרבות נכסים ולרשת משכנות לא להם, ולהתענג על סיר הבשר, ומואסים בארץ חמדה, גדול עונם מנשוא, וגורמים גלות להם ולזרעם אחריהם. ולפעמים יגרמו לבניהם טמיעה והתבוללות. ועליהם אמרו חז"ל כל היוצא מארץ ישראל לחוץ לארץ כאילו עובד עבודה זרה, ודומה כמי שאין לו אלוה. וסופם לרדת מנכסיהם ולהשאר בחוסר כל. וכמו שכתב בשער החצר סימן רפז. ומכל מקום אין להתיימשך מהם, וצריכים לנסות להשפיע עליהם בדרכי נועם לשוב לארצנו הקדושה ולחנך את בניהם לתורה, שאין לך תורה כתורת ארץ ישראל. ואם ראשיתם מצער אחריתם ישגא מאוד. ויהי רצון שיקויים במהרה הפסוק: ופדויה ה' ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם.